СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXV. Ч. 31. Джерзі Сіті, Н. Дж., вівторок, 8. лютого, 1927. VOL. XXXV. No. 31. Jersey City, N. J., Tuesday, February 8. 1927. THREE CENTS

АМЕРИКА ВЗИВАЄ КИТАЙСЬКІ ПАРТІЇ ДО ВІДВЕРНЕННЯ ВІЙНИ ВІД ШАНГАЮ

АМЕРИКАНСЬКИЙ УРЯД ОСТЕРІГАЄ ВСІ КИТАЙСЬКІ ПАРТІЇ.

ВАШИНҐТОН, 5. лютого. — Секретар стейту Келоґ вислав до американського представника в Китаю припоручення, щоби він доручив всім китайським партіям заклик здержатися від війни в межах межинародної оселі в Шангаю.

Американський уряд остерігає Китайців, що він думає за всяку ціну боронити прав американських горожан, а в разі потреби вжити сили. Подібні заявили мали зложити й другі держави.

Американський уряд не подав повного тексту своєї ноти до Китайців. Її публікацію відложено на пізнійше.

ГОРОЖАНСЬКА БОРОТЬБА В НІКАРАҐВІ СПАЛАХНУЛА НА НОВО.

МАНАҐВА, Нікараґва, 6. лютого. — Ліберальні війска почали нині наново офензиву проти сил партії Діяса. Вони заняли місто Чінандеґу, що лежить яких 60 миль віддалі. Підчас добування його місто стало горіти. Діяс вислав туди відсіч.

ПІДВИШКА ДЛЯ ЗЕЛІЗНИЧИХ РОБІТНИКІВ.

НЮ ЙОРК, 5. лютого. — Заряди зелізниць на схід від Шикаго погодилися з машиністами й пічкурами на підвишку робітничої заплати. Угода обняла 31 зелізницю та 31,000 робітників. Підвишка виносить разом на рік 5 міліонів долярів. Для кождого робітника значить се підвишка 7 і пів процента.

ЗУДАРЕННЄ КОРАБЛІВ.

НЮ ЙОРК, 5. лютого. — Тягаровий корабель Кей Кад, що належить до Теймс Ривер Лайн, зударився в каналі Гел Гейт коло Ню Йорку з углевою барджею Майкел Трейсі та розбився так тяжко, що скоро затонув.

На кораблі було тоді 22 людий залоги. Їх усіх виратувано, хоч через катастрофу всі вони скупалися в холодній воді. Причиною зударення мала бути не вина котрогось з капітанів, а сильна струя, яка й дала імя сьому каналови.

СТУДЕНТКА ПРОБУВАЛА ОБРАБУВАТИ БАНК.

ВЕРМИЛІОН, Савт Дакота, 5. лютого. — Панна Маріон Мейерс, 19-літна студентка Савт-дакотського університету, пробувала при помочи звичайних вломницьких інструментів дістатися до місцевого банку Ферст Нешенел Бенк. Поступила вона вже досить зі своєю „роботою", коли на звук ударів годинника втратила відвагу й втекла. Підчас утечі пригадала собі на те, що вона лишила коло вилому свою колеґіяльну шапку, з вибитим своїм іменем, та вернулася, щоби докінчити діла. Тут вона й впала просто в обійми полісмена, котрого покликав був банковий сторож.

На поліції студентка заявила, що їй треба було просто 24 долярів, щоби заплатити шкільну оплату на університеті.

НЕ ТАК ЗЛЕ РОДИТИСЯ НА МОРЮ ПІДЧАС ГУРАҐАНУ.

НЮ ЙОРК, 5. лютого. — На італійськім кораблі Конте Біянкамано приїхала нині одна італійська імігрантка, пані Кармеля Пітоні, котра жила в Істоні, Па., та виїздила до своєї рідні в Італії. Підчас страшного гураґану на морю народилася їй дитина, гарний хлопчина. На вістку про сю подію, пасажири корабля зложили для новородженого дрібними датками 5 тисяч лір.

ПОЛІСМЕН УБИВ МАТІР.

НЮ ЙОРК, 5. лютого. — Молодий початковий полісмен Пітер Мекґрет, який ще відбуває службову пробу, вбив з револьвера свою матір. Сталося се підчас сварки межи його родичами, коли він станув межи матір і батька, щоби не допустити до бійки. Він каже, що револьвер випалив припадково.

ПІДЛОЖИЛИ БОМБУ ПІД ДІМ ПРОПОВІДНИКА.

ТОЛІДО, Огайо, 5. лютого. — В парохіяльним домі першої конґреґаціональної церкви случився нині коло 7. години рано вибух, від якого на місци згинуло двоє людий, а саме господиня дому та її муж, а третя особа відняслa тяжкі тілесні ушкодження.

Поліція думає, що хтось підложив бомбу, хоча не виключено, що се був вибух світляного газу.

АМЕРИКАНСЬКИЙ УРЯД ВИСТАВЛЯЄ ПРАПОР НА ЧЕСТЬ МЕКСИКАНСЬКОЇ КОНСТИТУЦІЇ.

МЕКСИКО, 5. лютого. — В честь проголошення мексиканської конституції з 1917 року всі заграничні амбасади, в тім числі й американська, виставили свої державні прапори. Американський прапор звертає загальну увагу через те, що Мексико має непорозуміння зі Злученими Державами якраз через цю конституцію.

КЛОПОТИ З БІЛИМ ДОМОМ.

ВАШИНҐТОН, 6. лютого. — Недалеко від Білого Дому, резиденції президента Злучених Держав, почато роботу коло будови височенного хмародера, що має містити в собі готель. Як про се розійшлася чутка, інжинери міста виступили сейчас з петицією до конґресу, щоби сей зборонив ставити хмародери в Вашингтоні, недалеко від Білого Дому. Побоюються вони, що попри хмародер Білий Дім буде виглядати як карлик супроти великана.

ВІДНАЙШЛИ ВЕЛИЧЕЗНИЙ САРКОФАҐ.

КАЇРО, 4. лютого. — В сусідстві старинного Люксор відкопано великий тунель, а в нім великий саркофаґ. Догадуються, що в тім саркофаґу мусить бути похований єгипетський бик Апіс, який був у старинних Єгиптян у великім поважанню, на якого честь ставили великі святині і якого ховали дуже торжественно.

НЕ ХОЧЕ СТАБІЛІЗАЦІЇ ФРАНКА.

ПАРИЖ, 4. лютого. — Французький премієр і міністер фінансів Поанкаре заповів, що на разі не може бути мови о законній стабілізації франка, бо ця справа ще не підготована і момент не відповідний. Треба вдоволитися фактичною стабілізацією.

ЗА ПОЛІТИЧНІ ПОГЛЯДИ.

За політичні погляди дістав якийсь Росіянин у Варшаві двічі ножем від бувшого польського офіцира, який був обурений, що тамтой висловив свої симпатиї для Пілсудського, а не для Вітоса. Суд рішив, що за надто енерґійний вислів своїх переконань ножем, що міг коштувати Росіянина життя, бувший офіцир сидітиме 4 місяці.

ХТО ТАКИЙ НОБЕЛЬ?

Саме тепер минуло 31 літ від хвилини, коли помер основник найбільших світових нагород за літературні та наукові праці, шведський хемік Альфред Нобель. Помер у своїй віллі в Сан-Ремо, на серце. Лишився славним не лише як винахідник динаміту, але як меценат... як довго шведська корона вдержить себе перед недугою інфляції. Він володів, мов рідною, ще й англійською мовою і писав поезії ідеального полету. Мав знати всього Байрона на память. Продовжував працю батька, який теж цікавився хемією. Ноблеві вдалось злучити винайдену ним у 1866 р. нітроґліцерину з якимсь елементом і цим найшов експльозійний середник. Найдений динаміт був висланий спершу в Америку; в 1868 р. винахідник основував у Сан-Франціско свою фабрику. Вернувшися в Европу, основував її філію в Празі. За цим пішов Берлін, Париж, Льондон. Нобель мав 40 літ і був паном світа. Міліони плили до нього з Европи та Америки, але він лишився надалі мрійником та ідеалістом. Цікавився вічно літературою, англійською, французькою, німецькою, російською. Одночасно працював над удосконаленням свого винаходу і в 1888 р. винайшов бездимний порох „базіліт". В р. 1882 вибудував у Цюріху хат виключно з алюмінія. Смерть його брата в 1896 р. зробила його гіпохондриком і від того часу він носив постійно при собі апарат до мірення свого живчика. Не оженився, жив самотно, як чудак, тільки з одним слугою. Його винахідчий дух не знав стриму. Число патентів, зложених ним у самій Англії, рівняється 129. Жив для ідеї служити людству своїми винаходами і придбаним майном.

ЗІ СПОРТУ.

ГАРКАВЕНКО БОРЕТЬСЯ В НЮ ЙОРКУ.

Вкінци українська кольонія в Ню Йорку дочекалась, після трох місяців перерви, Гаркавенка знова. Гаркавенко буде боротися в Ню Йорку в великій Армори Гол на 34 ул. Борба відбудеться в понеділок 14. лютого. Противником Гаркавенка буде дикий американський кавбой Тамс Мондт, котрий за послідні три борби в Ню Йорку виходив все з побідою. Тамс Мондт рахується одним з сильніших борців в Америці. Він любить викидати своїх противників поза рінґ. Як виглядає, Мондт для Гаркавенка буде досить небезпечним противником.

Як вивяжеться Гаркавенко в сій борбі, побачимо в понеділок.

ДОСЛІДИ НАУКОВОЇ ВИПРАВИ.

Американська наукова експедиція проф. Андрю, яка досліджувала азійську пустелю Ґобі на протязі 5-х літ, винайшла: 22 тисячі ріжних гатунків звірят, 11 тисяч риб і багато яєць, — все в скамянілому стані.

Проф. Андрю стверджує, що давно колись пустиня Ґобі була цвітучою країною, де жили люди і звірята, яких тепер зовсім на світі нема.

„ДОБРІ ДІТИ".

В Варшаві при дочці жила 93-літня Ганна Космоловська. Дочка, не бажаючи годувати матір, відіслала її до брата, а той не позволив їй навіть переночувати, вигнав геть. Старушка, не маючи де прихилити голови, залишилась ночувати на дворі в куточку, де складали сміття.

Вранці дозорець знайшов старушку збожеволілу від жалю; її відвезли в божевільний дім, де й дали куточок, якого вона не знайшла у рідних дітей.

ЖИВУТЬ, ЯК МОЖУТЬ...

Два бувші інкасенти львівського Т-ва Взаємних Обезпечень, Ролинський і Фашинськи, звільнені зі служби, коригували на далі зі своїх приватних леґітимацій і їздили по городецькім і сокальськім повіті збираючи асекураційні премії. — Аґент почтовий в Угринові, біля Сокаля, забрав почтові гроші 2000 зол., не маючи змоги вижити з родиною. Його місячна плата була 92 зол., а родина: крім жінки і 4 дітей, теща і дві братові. За цінеточні рахунки дістав пів року вязниці.

БЕЗСМЕРТНИЙ ФОРТЕПЯН.

Недавно одержав др. Степан Баран в Тернополі як процесовий повновласник позиваючих товариств „Українська Бесіда" і „Тернопільський Боян" в Тернополі вирок апеляційного суду у Львові проти пізваного Офіцирського Клюбу 54 п. п. і ґарнізону в Тернополі про видачу фортепяну, котрим апеляційний суд під проводом апел. судді Ґайдера при співучасти апеляційних суддів Грабовського і Местера не взяв під увагу апеляції пізваного клюбу і в цілости затвердив вирок окружного суду в Тернополі з 11. лютого 1926 р. до ч. С. д. І. в 34/23/49, признаючи позиваючим товариствам кошти апеляційного поступовання.

В мотивах вироку піднесено, що апелянтові не вдалося переведення ні одного доказу на його твердження, навпаки — позовники перевели вповні доказ власности спірного фортепяну, як і факт, що він був у посіданні пізваного клюбу, котрий в його посідання прийшов у спосіб безправний і самовільний, без збереження постанов закону про річеві реквізиції. Взагалі в даному випадку не було ніякої реквізиції, що ствердило староство в Тернополі і міністерство військових справ на жадання апеляційного суду, а фактично фортепян дістався до рук польської військовости в цей спосіб, що в 1919 р. тодішний комендант міста Тернополя капітан Квятковський вислав відділ узброєних польських жовнірів до хати пок. радника Перуна, який переховував фортепян позиваючих товариств, які силою забрали з його мешкання фортепян для Офіцирського Клюбу, що має його досі, а в останних часах віддав його до ужитку для військового кіна „Марс" у Тернополі. Офіцирський Клюб має внести ревізію до найвищого суду, хоч формальних процесових причин до цього нема і процес протягнеться ще пятий рік, але позиваючі товариства, маючи два однозвучні вироки, зажадають тепер в дорозі екзекуції видачі фортепяну. Характеристичне, що військовий суд у Варшаві зажадав тепер відпису позву, відповіди і всіх вироків у повищій справі.

ГІПНОЗА ЗАМІСЦЬ ЧУДА.

У польській місцевости Слупе пішла чутка, що в тамошнім костелі ікона Богородиці рухає очима. 20,000 народу з усіх сторін кинулось туди оглядати чудо. Тепер воно вияснилось. У Сроді, біля Познаня, арештували Німця (!) Буковського, який загіпнотизував у Слупю кілька дітей і старших осіб, і в загіпнотичнім стані силою суґґестії накинув їм згадане чудо.

НАШІ СТУДЕНТИ НА ЧУЖИНІ.

У справоздані праского Карлового університету находимо у статистиці студентів по національностям цифру 174 Українців записаних у зимовому семестрі 1925/6 р. і 160 в літньому.

КИТАЙСЬКІ НАЦІОНАЛІСТИ НЕ БУДУТЬ БОМБАРДУВАТИ ШАНГАЮ

ШАНГАЙ, 6. лютого. — Кантонська армія вийшла побідоносною з першої боротьби з армією полудневою, якою проводив ґенерал Менґ в заступстві хорого ґенерала Суна. Полуднева армія цофнулася в сторону міста Ганґчова, яке становить головну квартиру ґенерала Суна. Кантонська армія наступає на це місто та прочищує собі шлях до Шангаю.

Цілий світ найбільш інтересується судьбою Шангаю, бо тут скупчене найбільше число чужинців, тут і найбільші чужинецькі маєтки. Всі побоюються наслідків облоги цего міста. Тому врадувала всіх заява кантонського міністра закордонних справ Чена, який заручив, що кантонська армія не буде бомбардувати міста.

В Ганґчов залишилися рівнож місії і многі чужинці. Мимо скрутного воєнного положення і напруження доносять, що й тут чужинці почуваються тепер добре хоч під тим зглядом, що не чути нічого про протичужинецьку аґітацію.

ПОХОРОНИ МІКАДА.

ТОКІО, 7. лютого. — Похорони Йошігіта, 123 японського імператора, по японським віруванню прямого насłідника богині сонця, відбудуться з величезною помпою, про яку буде можна довідатися з описів і яку перший раз в японській історії буде можна побачити в кінах. Рівнож будуть фотоґрафічні знимки з тої паради.

Покійного імператора будуть ховати після старинного церемоніялу. Будуть його везти вулицями столиці на величезнім, спеціяльно для того похорону, побудованім похороннім возі. Кожде колесо воза буде видавати інші тони, а всі тони будуть гармонійно зливатися. Віз буде тягнути 8 освячених волів, 4 білих і чотири чорних. Ціла дорога на кілька миль довга буде висипана білим піском. При похороні буде приґравати перший раз військова музика.

Найбільше клопоту має поліція, бо вона не тільки, що має держати порядок, але точно слідити за тим, щоби почитателі мікада не поповнювали гара кірі, себто самовбийства.

БОМБАРДУЮТЬ ОПОРТО.

ЛІСБОНА, 6. лютого. — Правительство згромадило довкола міста свої сили і візвало ворохобників до здачі. Ворохобники ставлять услівя, про які одначе правительство не хоче чути. Щоби примусити обложених до здачі. розпочато бомбардоване міста, наслідком якого погибло богато людий з цивільного населення. На щасте запала мрака і обстрілюване міста треба було перервати. Мраку використали деякі провідники ворохобників і втікли з міста.

З полудня доносять, що там збунтувалися моряки воєнного корабля Бенґо, які домагаються рівнож привернення конституції і уступлення теперішного уряду.

РУМУНІЯ НЕПОКОЇТЬ ЕВРОПУ.

ПАРИЖ, 6. лютого. — Хороба румунського короля Фердинанда і неполагоджена справа з бувшим престолонаслідником Каролем є далі причиною ріжних поголосок, які денервують Европу. Вічно ходять слухи про те, що в Трансильванії начинається революція, що селянська партія попирає ту революцію і домагається повороту Кароля на престол, що король раз умираючий, а другим разом вже здоров і т. п. В той спосіб підкопується кредит Румунії, валюта падає далі, а кромі того сусідні держави в напруженню, бо румунський переворот готов викликати несподіванки.

Всі ті інтриґи робить головно королева Марія, яка хоче мати владу в своїх руках і яка навіть розійшлася з своєю дочкою, яка є королевою Юґославії і яка попирає Кароля. Марія хоче бути по смерти Фердинанда чи по його зреченню реґенткою.

А б. престолонаслідник Кароль, як кажуть, живе собі спокійно в Парижі і забавляється як найкраще.

ІТАЛІЯ ЦЕ ДІЙСНА ТЮРМА.

ПАРИЖ, 6. лютого. — До Франції втік бувший редактор ліберальної часописи „Іль Мондо", якого засудив фашистський суд на прогнанне на остров Кампедуза. Таке прогнанне це те саме, що тюрма. Франченко Кіанкі, який саме втік до Франції, подає, що всі його артикули були цензуровані фашистами, але цего ще було замало для фашистів. Вони йому не довіряли і вважали його за свого ворога, хоч він проти них публично не виступав. На підставі тих підозрінь засудили його на вигнанне. Приятелі ховали його через два місяці, а тепер вдалося йому втечи через границю і опинитися на французькій землі. Кіанкі каже, що Італія позбавлена тепер всякої свободи і не є нічим иншим, а тільки одною великою тюрмою. Фашисти зненавиділи його за те, що він був за привернением свобід і за приязними відносинами з Францією.

ТЕПЕР ПРИЙМАЄТЬСЯ ЧЛЕНІВ БЕЗ ВСТУПНОГО

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc
Edited by Editorial Committee
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918

SUBSCRIPTION RATES:		ПЕРЕДПЛАТА:	
Three cents a copy.		Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Ситі і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів
За оголошення редакція не відповідає.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

ОСУД СУСПІЛЬНОСТИ — ЛІК НА ГНИЛИЗНУ

Ціла Анґлія відвернулася від автора „Ґалерії шепотів", який в своїх споминах кинув погане світло на улюблених і шанованих Анґлійцями державних мужів, а недавно тому звільнив суд 70-літного Ґледстона від вини і кари, хоч він назвав капітана Райта брехуном, трусом і дурнем за те, що він в своїх споминах назвав його батька, славного премієра Ґледстона, гіпокритом. Вся анґлійська суспільність приплеснула тому вирокови. Зі всіх усюдів піднеслися голоси проти тих, що деморалізують нарід, осмішуючи або відбираючи честь людям помершим чи живучим, яких загально нарід цінить і поважає.

Здоровий це прояв, який повинен знайти місце у всякій здоровій суспільности. По війні виникло богато писаків, що пробоєм, кулаками, нахабністю добиваються геростратової слави. Які не знають ніякої приличности, які нічого і нікого не цінять, а перед собою бачуть тільки непогамовану амбіцію і наживу. І в нас трапляються такі звихнені одиниці, які не то що оплюгавлюють весь наш визвольний рух, не бачучи в нім нічого кромі хаосу, які не тільки, що не лишають сухої нитки на всіх тих, що чесно боролися проти ворогів нашого народа, але навіть виступають проти Шевченка, Франка і Драгоманова. У них й ті національні світила не є нічим иншим, а тільки горлорізами, хаотниками, бомбліками. Сумний це факт, але правдивий. Глядіти на него треба нам одначе так: Кождий нарід має своє шумовиння, яке навіть спомини вміє писати і їх друкувати. На те нема ради. Але кождий нарід має зате спромогу такого писаку поставити поза рамки суспільности, себто ізолювати себе від нього. Бо от в Анґлії відгородила себе суспільність від калюмніяторів, а їх спомини мусів видавець спалити, бо волів втратити гроші як добре імя в суспільности. Волів доплатити зі своєї кишені, як мати щонебудь спільного з калюмніяторами.

Не маємо сумніву, що й наш нарід так поступить. Бо до війни не дарувало наше громадянство навіть на око дрібної насмішки Яцковому, який тішився тоді славою модного письменника. Коли Яцків висміяв злобно в своїй повісти нашого артиста маляра Труша, описуючи як він кліпає очима, наше громадянство вважало це за душевне звихнення і осудило Яцкова. І не помилилося в тім осуді. Яцків звихнув душу і докотився пізнійше до зради українського народа, опинившися в польськім таборі. На тій самій дорозі є і його гідні наслідники, які свої промови, часопись чи свої спомини вживають для своїх власних порахунків, до звеличання своєї особи, а зневаги тих других, яких наш нарід шанує. На такі звихнені душі треба глядіти як на кандидатів на Яцкових, які, коли ними вже тепер не є, то ними готові стати.

ЧОМУ ДИКУН ПРОКЛИНАЄ.

Мало є звичаїв, загально поширених по всему світу, як проклинанне. Просто в кождім нецивілізованім народі є воно взагальнім уживанню. Деб такий народ не жив, він знає проклони. Є він навіть у людий, які так низько розвинені, що в них не мож навіть найти справдішнього зорґанізованого громадського життя. Проклон не знає меж рас, ні релігії, ні підсоння.

В проклоні, як відомо, проклинаючий висказує бажанне, щоби на проклятого впало якесь нещастя. Деколи проклинаючий висказує проклін у своїм імени. Так приміром Самоанець, відкрівши крадіж у своїм городі, кричить на всі городи: „Бодайби тому очи вигоріли, що вкрав мої банани!"

Деколи знов проклинаючий взиває духа або бога, щоби сей наслав на проклятого якесь нещастє на бажанне проклинаючого. Майже по всему світі є поширений спосіб проклинання через взиванне бога грому, щоби сей спалив або вбив проклятого.

Щоби проклін мав силу, якої дикунови треба, проклін мусить бути виголошений голосно. Доперва з часом повстав погляд, що слів голосно вимовляти не треба, бо й в думці висказаний проклін має таку саму силу. Такий погляд стрічаємо вже в жидівськім Талмуді, котрий говорить про проклинанне лютим поглядом.

На думку дикуна, в проклоні є щось такого, якась скрита, таємнича, маґічна сила, що робить проклятому лихо, якого побажав проклинаючий. Дикун не робить докладної ріжниці межи словом а ділом. І слово для нього діло, і воно теж може робити менче більше тільки, що діло. Проклін, хоча він тільки слово, має на думку дикуна силу діла. Декотрі дикуни навіть представляють собі проклін як невидимого духа, який летить стрілою з уст проклинаючого на проклятого.

Тому деякі дикуни й виминають проклін у сей спосіб, що як хтось їх проклинає, вони лягають на землю, певні, що за той час проклін перелетів понад ними і нічого їм не зробив, бо їх не міг поцілити. Видно тут проклін зображений як щось у роді стріли, яка теж поціляє, хоч у лету невидима.

Деякі знов дикуни, коли їх хто проклинає, скидають зі себе верхну одіж, щоби в сей спосіб скинути зі себе й проклін, який, на їх погляд, учепився верхної одежі.

З того видно, як твердо вірують дикуни в силу проклону та які заходи вони роблять, щоби зі себе проклін струтити. У народів, що піднеслися понад найнизчі степені цивілізації, вже навіть виробилися докладно умовлені способи скидування проклону. Серед Самоанців проклятий, коли схоче спекатися проклону, має принести священикови дарунок. Діставши його, священик відвертає проклін. У Маорів священик за добру заплату відвертає проклін, кличучи:

Великий проклоне, довгий проклоне,
Великий проклоне, звязуючий про-
[клоне,
Ходи сюда, святий чаре!
Зроби так, щоби проклинаючий ляг
У темній ночи!

Дикарі вірують не лишень, що проклон може вдарити проклинаючого, але й перенестися на його потомство. Звідти походить звичай проклинання до третого, семого, або десятого покоління. Декотрі вірують, що проклон мандрує не в долину поколінь, але в гору: не вдоволяється сином, то атакує батька, а відтак діда і т. д.

Висше розвинені народи проявляють уже початки морального думання, коли вони вмішують до проклонів моральне питанне вини проклятого. Так приміром племя Каренів думає, що як хто кине проклон на невинну людину, то проклон вернеться від невинного, не зробивши ні йому ні його родині ніякого лиха, а зате впаде на самого проклинаючого та вбє й його й всі його діти.

Сі всі вірування доказують як не можна краще, як глибоко вкорінена віра в силу проклону серед диких людий. Стрічаючи її в кождого нерозвиненого народа, вчені мусіли на нього звернути увагу. Вони не могли не добачити так загального звичаю, а доглянувши вони й пробували найти основи сього звичаю: чому се так дикун проклинає?

Найважнійшим фактом для зрозуміння первісної людини є те, що вона не розуміє як слід ріжниці межи словом а ділом. Під сим зглядом дикун подібний до дитини, яка часто теж не розуміє сеї ріжниці. В дитини се зовсім зрозуміла річ. Вона так часто дістає все при помочи простого приказу, при помочи висказу свого бажання, що вона ще просто не пізнала, що не все можна дістати через просте висказання бажання. Доперва як дитина підросте, як її одні бажання й прикази сповнять, а другі не сповнять, навчиться вона розуміти, що саме слово приказу не вистарчає для сповнення її бажання, що до слів ще треба діл.

Случається така похибка в думанню й серед божевільних людий. Є такі божевільні, яких думанне навіть в старшім віці находиться власне на уровени думання дитини. У декого навіть божевілля з того й почалося, що людина віддається дитинячому способови думання. Є в домах для божевільних люди, в яких життю случився зовсім такий випадок, що якесь нещастє стрінуло людину, яку вони ненавиділи, якій смерти вони бажали. Хоча нещастє не мало ніякої звязи з їх бажанням нещастя для сеї людини, але сей, котрого бажанне так легко сповнилося, вяже в своїй уяві своє бажанне з подією, представляє собі, що се він викликав сю подію, жаліє за се, покутує, журиться сим, хорує, тілесно або умово. Правда, такий чоловік, що представляє собі, що він своєю думкою або словом може викликати такі далекосяглі наслідки, очевидячки представляє себе чимось, зближеним до Бога, але се власне й є звичайною признакою дітий, дикунів та божевільних людий приписувати собі справді божественну силу.

І в життю дикуна мусіло нераз случитися таке, що сталося щось таке, чого він собі бажав у своїй думці або що він побажав словами. Він нераз мусів бачити, що друга людина побажала щось словами, а відтак се сповнилося. Не вміючи як слід думати, дикун вяже в своїй думці подію зі словами людини, яка собі подібної події бажала, хоча для добре думаючої людини такого звязку зовсім нема, а є дві події, від себе відорвані, є чистий припадок, що вони случилися близько себе.

В сей спосіб, через слабо розвинене думанне, в дикуна, як у дитини або в божевільного, розвивається думка у власну могучість, в можність виконати словами річи, яких ділом не можна доконати. І власне се почуванне, се зображенне власної надземної сили дає дикунови, дитині й божевільному велику розраду в життю. Бо власне й дикун, і дитина, і божевільний тим відзначаються, що вони є дуже безрадні, слабосильні супроти свого оточення. Дитина не може зробити того, що дозріла людина. Божевільний не має тої здібности до життя, яку має душевно здорова людина. Дикун не має тої сили здорової думки, яку має цивілізований чоловік. У почуттю власної безсильности, яке мучить їх душу, сі люди, діти, божевільні й дикуни находять осолоду в фантазії, що вони мають більші сили, як нормальні дозрілі люди. Вони фантазують собі, що вони можуть одним словом, ба навіть одним бажанням, убити ворога, накликати на противника ріжні нещастя, пошести, каліцтва, випадки. Коли вони чуються скривдженими, а кривдник занадто сильний, щоби можна на ньому мститися, вони бажають йому зла думками, або словами, надіючися, що їх бажання сповниться. Правда, нормальному, дозрілому, здорово думаючому чоловікови від сього не полекшало би, але ненормальним, хорим думкою людям або дітям вже така сама лиха думка, проклоп думкою або проклон словами, справляє деяку душевну полекшу.

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

ЩАСЛИВА ТОБІ ДОРОГА, НЕЩАСНИЙ МІЙ ГЕРОЮ!

(Пану Назарукови кілька слів на пращанне).

Читаю нині в „Америці" „Пращальне слово редактора" і дивуюся, що катастрофа прийшла таки троха несподівано. В кождій драмі мусить бути катастрофа, а ціла діяльність п. Назарука в Америці дуже драматична. Зачав свою карієру тріюмфальним віздом, здобував серця і уми для своїх нових, з історією і сучасними настроями суперечних думок, гуртував коло себе сліпо віруючих йому почитателів, аж вкінци на вершку своєї драми блиснув на небозводі гр. кат. церкви. Блиснув, як метеор — але тільки на те, щоб розмірно скоро загаснути в безвістях невдячности народа!

Я люблю драми, а найбільше люблю застановлятись над трагічною виною героя і тому шукаю причини вини мого улюбленого героя п. Назарука. Здається мені, що його вина полягає в тім, що не доцінював „долі пророчої". Вже в Св. Письмі сказано: „ність пророк без чести, токмо во отечестві своїм". Хто вибирається на пророка, то повинен знати, що він подібний до того, що хоче проти бистрої води плисти. Горе тому пророкови, що обіцює собі вже тепер успіхи. А п. Назарук словом писаним і говореним заявляв твердо, що йде на всіх ворогів і супостатів з вірою в скору, певну і повну побіду. До пів року мала бути в дієцезії запроваджена залізна дисципліна, більше строга як в австрійськім війську. І чого то ще другого собі не обіцював п. Назарук! Ціле лице дієцезальної землі мало бути перемінене. Та так як надмірне упованнє на поміч Божу є смертельним гріхом, так само надмірне упованнє в свої сили і поміч „власти" мститься фатально. І тут є друга трагічна вина мого героя. Та для нас вистарчить тих двох вин; а всі інші хай йому Господь Бог і наша церква забуде... Бо я особисто не маю до него не тільки ніякого жалю, але оцінюю його добрі інтенції, та приписую йому якраз величезну заслугу: коли-б не він, не його діла, а передовсім як би не його наскрізь ориґінальний спосіб редаґовання „Америки" („Епарх. Вістей" і „Місіонаря"), то ми були-б ніколи не оцінили належито тих данайських дарунків, які нам достарчає Варшава.

Як сказано, не без вини п. Назарук, але й наша вина супроти нього не аби-яка. Ми прогрішилися проти нього найбільше тим, що не пізналися на нім, та не вспіли гаразд його оцінити. Однак великі предмети можемо обійняти оком доперва з певної віддали; так само і великих людей та їх великі діла можуть належито оцінити доперва дальші покоління. Не беруся й я до оцінки нашого героя. До того треба не тільки перспективи, але й конґеніяльного ума і хисту. Все-ж таки спробую дати бодай слабий нарис того велитня, для котрого подивом переповнене моє серце.

П. Назарук, який нині ще на вижині мужеського віку, жив до приїзду до Америки — можна сказати — в укриттю. Ні в політиці, ні в життю суспільнім, ні в літературі не дав себе нічим замітним пізнати. Вправді підчас українсько-польської війни виплинув несподівано в Киеві як товариш (заступник) міністра, але тоді воєнні филі виносили з низин і закамарків суспільних стільки всіляких „міністрів", „ґенералів" і всяких інших достойників, які відтак пропадали назад у безвістях, — що п. Назарук не може уважати того високого достоїнства як якийсь надзвичайний здобуток. Але п. Назарук в своїй безконечній скромности очевидно і той світлійший про-

Василь Бобрів (Смутний).

РУЇНА.

(Спогади звичайного старшини).

(2)

На ранок виявилося богато дезертирів і це мене не вразило. Мовчки вийшли до Камянця. По дорозі козаки забігали до хат і я не бачив їх виходячими. Хоч я йшов іззаду, бачив усе і міг би унеможливити втечу — я не робив цього. Навіть більше: я таїв думку на розпущення їх, але дисципліна все таки взяла верх.

Підходили до Камянця. По дорозі на відпочинках заходив инколи до хат, балакав з селянами, але хитрі лядьки на питання мої відповідали або неохоче, або мало значуче.

Дощ, вітер та грязька дорога перешкаджали швидко рухатися й тому щойно під вечір угледіли ми турецький міст.

Підтяглися, взяли ногу, гримнули пісню, що зменшила ніби втому, і вступили на площу, наповнену гуляючим старшинством та жіноцтвом, які здивовано дивилися на нове військо, так неподібне ні до галичан ні до наддніпрянців. Найшлись і товариші в юрбі, і знайомі.

На запитання не було коли відповідати; треба було найти якесь начальство, щоби здати людей.

Здача продовжувалась недовго. На пропозицію лишитися командіром куріня й надалі, я відповів рішучим відмовленням. Галичан я собі не уявляв инакше, як зрадниками. Розвязавшися з частиною майже смерком, я не знав, куди йти. Хотілося їсти. Я пригадав собі реставрацію, де колись був, але де вона — не тямив. Якийсь старшина запровадив мене до неї.

Тільки той, хто в кінці 1919 року був у Камянці, може уявити собі цей колись незначний адміністраційний закуток. З незначного міста Камянець перетворився в столицю, страшенно нагадуючи мені Петербург кінця 16-го та початку 17-го років. В реставрації, куди мене запроваджено, я знайшов усіх, кого мені було потрібно. За великим столом чимале товариство бенкетувало на жах ворогам, виголошуючи тоасти та співаючи веселі шинкові пісні.

Для них війна не існувала. Вони не цікавилися відозвами, густо розклеєними по стінах „столиці", що кликали всіх до зброї. Якісь дівчата голосно реготалися, бринчав розбитий рояль у сяйві миготливого світла від холодних, як сама осінь, четверикових свічок. Противно було дивитись на цю карнавальну юрбу, що справляла пир підчас чуми.

На швидку, попоївши, в останнє кинув оком на пяну компанію й пішов геть. Жалко було на душі. Почувалася загибель десь близько-близько; здавалося, що її можна було вхопити рукою. З нічлігом було не ліпше. Десь аж о півночи заснув нездоровим нервовим сном на підлозі у якогось випадкового старшини, котрого зустрів на вулиці. Знайомі не мали для мене місця. Лише пізніще я зрозумів, чому ніхто мене не прийняв. Вони боялися, що я взнаю їх справжню роботу.

На ранок розпитався про вартового ґенерала (тоді вартовий отаман).

Треба було їхати до армії з двох причин. Перше, грошей могло вистарчити лише на день на два; а по друге, хотілося вирватись із цього багна, з цього великого публичного дому, яким уявлявся мені Камянець.

Галичане трималися осторонь. Говорити про те, що дрібна старшина не поділяла союзу з москалями, підписаного Тарнавським, не приходиться.

Від хорунжого до полковника вони дивилися на нас, як на зрадників, ні в якім разі себе такими не вважаючи. В місті було дві влади, дві комендантури. Хто був тоді вартовим ґенералом, не памятаю, тай не важливо власне знати прізвища; загальне обличча старшинства українського, я гадаю, вміщалось у цьому отаманові.

— Ах, так, це ви той, що привели вчора Мармарошський курінь з Букарешту, — після мого рапорту звернувся до мене вартовий отаман.

— Так, пане отамане! Вчораж і розвязався з ним. Тепер чекаю від вас призначення.

— Може хочете до Гайдамацької бриґади Волоха? — після коротенького задумання запитав мене він знову.

Я здивувався. Я просив призначення, чекав його й замісць того сам почув запитання. Це мене вразило. Я бачив, відчував вже ту дисципліну, якою зміцнені були військові в Камянці й зрозумів відразу той хаос, що панував тут. Про Волоха я чув як про бойового й розумного командіра й служити з ним ніщо мені не перешкаджало. Бачучи всеж таки мою нерішучість, вартовий ґенерал промовив до мене вдруге:

— Волох чудовий командір, не будете жалувати. Так як: згода?

— Пане отамане, я звик до наказу.

Він зараз же, ніби отямившись, подзвонив. Ввійшла панночка.

— Виготуйте панові старшині припис до Гайдамацької бриґади отамана Волоха! Ідіть, пане, з нею.

Я вийшов у сусідню кімнату, наповнену стрекочучими машинками та панночками, й тяжко було розібрати, хто гомонить швидче: чи машинки чи панночки та хто кого хоче переспорити.

Одержавши припис, треба було найти ту Гайдамацьку бриґаду. Лекше певно булоб найти голку у багні ніж цю військову частину, бо фактично вона ще не існувала. На всі мої запити у знайомих старшин відповіди не було. Ніхто нічого не знав. І хто зна, чи натрапив би я в той день, колиб не якийсь „остроумнік".

— От підіть по цій вулиці, огляньте всі реставрації та їдальні, то безперечно найдете, — пораяв мені регочучи.

— Так ще рано, який біс буде тепер там.

— О, не турбуйтесь. Волох зі своєю дружиною й днює й ночує там. Не дармо прогуляєтесь.

Губити мені було нічого. Переходячи з одної реставрації до другої, я розпитував про „славного отамана" й кожний раз натикався на неґативну відповідь. Лишалась одна їдальня якогось міністерства. Питаюся.

— Тут, — кажуть. Підіймаюся по сходах і вже чую якусь незвичайну розмову. Можна було догадатися, що люде там дармо не сидять.

Вступивши до кімнати, просто себе угледів я широке, скуласте рябе обличча „фельдфебля" із сверхсрочних, званих просто „горохами" або шкурами. Ріденька біляво-брудна борідка, маленькі оченятка хитрі та підлі, патли на голові, може ніколи й не чесані, і отце вам увесь портрет українського славного „отамана". Кожуха розтібнуто й на засаленому френчі біліє „офіцирський ґеорґієвський крест". Це трохи підняло у мене повагу до цієї людини. Моглаж зовнішність і обдурити... Але зараз же я розчарувався у своєму міркуванню.

— Хто буде отаман Волох, командір Гайдамацької бриґади? — запитав я.

— Я, а що? — відповіла мені „пика".

— Пане отамане, хорунжий..., — зачав я представлятися, як колись учили в школі, але „пика" мене перебила.

— Кинь забобони. Прийшов служити до мене? Гаразд. Горілку пєш? Сідай ось тут. Знайомся, це все твої товариші.

Я сів. Переді мною немов уродилася склянка з горілкою. Треба було пити. На мене ніхто не звертав уваги, продовжуючи дискусії, на яку тему, я й досі не тямлю. Придивившись ближче до „батька", як його всі тут величали, я помітив, що він не такий вже пяний, як мені здавалося з першого погляду. Ясно було одно. Переді мною був деспот. Хам, якому все одно, з ким мати діло, аби його пелька була сита, що потім блискуче й підтвердилося.

Це був сніданок. Сам Волох кудись поспішав. Встав, гукнув на двох старшин і вийшов з ними, обіцяючи хутко повернутись.

Хто такий Волох, я знав лише з розповідань. Знав, що він заарештував у Кременчуці Балабчана та штаб, інспіруючи зраду останнього, потім авансував відразу на командіра корпусу. Карієра не аби яка, і в ніякій, я переконаний, армії такого прикладу „військових доблєстей" не було. Тай не могло бути. З курінного на командіра корпусу! Фантастично. Потім совєтізація якась під Вапняркою й зрештою опала, а потім знов Гайдамацька бриґада. Це все пронеслося у мене в голові, заки я дивився у слід зникаючому Волохові.

В кімнаті крім мене сидів ще якийсь добродій з перевязаним оком і в синім, добре скраянім жупані. Він дивився у вікно на вулицю.

— Бачите, карнавал, — звернувся він до мене. — Ви тільки вчора прибули й певно нічого ще не знаєте. Я бачив вас учора на чолі куріня.

Він зітхнув, поправив перевязку на оці, поповтузився біля холяви й продожував далі:

(Дальше буде).

міньчик в своїй карієрі раз-у-раз увіковічнює в своїх безсмертних споминах, статтях і промовах.

Доперва тут на американській земли мали ми щастя пізнати п. Назарука, бо тут засіяв його ґеній в повнім блеску. Обїхавши терен своєї творчої праці здовж і поперек, взявся він до великого діла: перетворення українського народу на цілком нових основах. П. Назарук станув гейби на межі двох епох: поза ним сумна доба темноти, хаосу і анархії, — від него починається нова доба світлої будуччини. В тій цили наш український Муссоліні організує передовсім „Січ", даючи її в гетьманстві ідеал сильної власти світської. Знаючи однак з історії, що на світі є два мечі: оден совіцький, а другий духовний, — і що великі люде доперва тоді є дійсно великими, як зможуть оба ті мечі злучити в одній руці, — п. Назарук забажав також до меча гетьманського долучити й меч духовний. А що меч духовний — то свята річ, п. Н. як бувший недовірок вирікається публично цілої своєї минувшини і заключає досмертну (так!) приязнь з кат. церквою, яку досі поборював. Обробивши ниву світську, забирається тепер отже до духовної.

А поле до попису мав добре. Мав до диспозиції великий духовний і світський апарат, гроші і часопись. Було по чім гуляти.

І тому, коли п. Назарук обіймав редакцію „Америки", скрізь по тутешній Україні ждали нетерпеливо перших чисел зпід його руки. Стільки почитателів, як тут, не мав п. Назарук ніколи навіть як товариш міністра! Але якраз й тут начинається траґедія. з кождим новим числом „Америки" почали громадитися чимраз більші хмари над його головою... Чим далі, тим більше ставало мальконтентів, тим менше почитателів. Між читачами „Америки" а їх редактором приходило до терть. І д-рови Назарукови сталося те саме, що якомусь ґеніяльному музикови: зачав свій музичний твір диссонансами (умисно) і вже хотів приступити до гармонійних акордів, а тут публика нетерплива не хотіла дальше слухати і висвитала ґенія.

Бо треба знати, що п. Назарук як великий майстер зачав свій виступ на духовній сцені також від диссонансів. Зпершу, коли п. Н. в початкових числах „Америки" зачав викладати, що то є редактор та які є обовязки редактора супроти Церкви і суспільности, а особливо, які обовязки суспільности супроти редактора, — всі читали ті високі науки (поділені чомусь все на десять пунктів, що має певно якесь глибше символічне значіннє), читали їх як заповідь чогось у нас зовсім нового, небувалого, та ждали з запертим духом чудес-статтей зпід пера найбільшого сучасного публіциста. Ждали і не діждалися їх ніколи, і розчарувалися. А п. Назарук не робив собі з того нічого; він знав своє і робив своє. Перше злаяв всіх других тутешніх українських редакторів, відкрив, що не мають високих шкіл, і став їх поволи, систематично вчити. Зачав від ортоґрафії, а відтак перейшов до граматики. Се вправді викликувало у людей ріжні толки, все-ж таки кождий мусить признати, що на однім і на другім поли п. редактор положив трівкі заслуги. Йому треба завдячити, що ортоґрафія по всіх редакціях значно поправилася, а редакція „Америки" силою факту зробилася чимсь в роді Академії, одиноко компетентної в справах української правописи. Вправді не вирішено дуже пекучої квестії: чи шикаґовські литки мається писати твердо через „д" чи мягко через „т", — але сей проблєм вирішить вже певно тутешнє молодше поколіннє після свого естетичного смаку.

Другим важним здобутком, який як не на все, то певно на довгий ще час буде становити наш справдішний лексикальний доробок, — є впровадженнє п. Назаруком в нашу письменну мову слова „забездурно". Слово се звучить дуже естетично і п. редактор заручив, що чув його на власні вуха з уст народу. Вкоротці мало увійти в літературну мову також слово „дзінькую", (бо є кілька сіл, де уста народа таке вимовляють), але з огляду на ненадійний зворот обставин, п. редактор буде в силі провадити те слово та много інших подібних вже в Галичині, в спілці з п. Прушинським, котрий, як се писала недавно „Америка", є специялістом в тій области і також працює для зближення двох братніх народів.

Поза тими, на жаль тільки двома, але за те солідними, здобутками читач даремно шукав би чогось позитивного в „Америці". Та п. Назарукови власне не ходило о річи позитивні тільки якраз о неґативні. Хто хоче розуміти п. Назарука, нехай памятає, що йому не ходило о те, щоб показати нам, якою повинна бути часопись: йому перше залежало на тім, щоб ми побачили як найдокладнійше, якою вона не повинна бути. В тім лежить цілий секрет і розвязка великости і цілої трагедії п. Назарука. Я певний, що п. редактор у відповідній хвилі бувби вдарив в цілком інакші акорди. До тепер однак йому ходило виключно о те, щоб в читаючій публиці викликати поки-що тільки чувство обридження до зле редаґованої часописи, бо чоловік вчиться на чужих блудах. Йому залежало на тім, щоб показати на собі, скільки то шкоди приносять провокуючі статті, як виглядає найординарнійший рід полєміки, до розпуки скучні повісти, недотепні „гумористичні" фейлєтони; він хотів показати, як небезпечно викликувати духа Франка і як робиться т. зв. медвежу прислугу своїм хлібодавцям і справі, котрій служиться. В тім саме я й добачую ґеніяльність п. Назарука. Ціль, яку він собі поставив, осягнув по майстерськи: „Америка" стала клясичним приміром, як часопись **не повинна бути** редаґована.

Та невдячна публика взяла то всьо на серіо. Не зрозуміла сенсу дисонансів, сказала, що музик не вміє грати, — тай висвистала...

Але п. Назарук не сходить зі сцени так гейби перший ліпший висвистаний актор. „Пращальне Слово Редактора" — се той ґрандіозний жест, який лицює велитови тої міри, що мій герой. Ще раз кидає оком на той коротенький, але найтрагічнійший промежуток часу, де каяннем, молитвою і постом ладився вхопити меч духовний у руки. Пригадує, скілько то зробив він великих діл позитивних а скільки неґативних (тих передовсім багато), та вкінци іззa знаної вдячности для своїх добродіїв торжественно канонізує епископа Богачевського — українським патріотом! В тім найефектовнійшім місци куртина спадає, — і

Comedia finita...

Так, так: комедія скінчилася і наш герой пішов в одставку.

На наших очах розсипалися пляни, всьо розлітається, до чого тільки приложив свою руку наш нещасний герой.

Зі світського меча лишилася в пригорщи Ясновельможного сама лиш рукоять на сміх людський, а меч духовний такий став тепер тупий, що хаотики з його ударів тільки сміються а сам п. Назарук, сам герой, ще лиш дуже коротко між нами лишається. Хто цікавий, може ще якийсь час його оглядати і потішити на 815 Н. Франклін Стр. (бо деж інде!) в Филаделфії. Можливо, що дух його і його методи залишаться бодай ще якийсь час в „Місіонари" та „Епархіяльних Вістях", але він нас покине й таки поїде, бо сего вимагає вже сама консеквенція траґедії.

Тому прощай, наш любий, незабутний герою! Їдеш від нас в далеку країну, в країну, де на людях скорше вміють пізнатися та їх оцінити, а може й нагородити. Тішуся, що не йдеш в большевію на путь нечестивих слідами проф. Рудницького, та бідного поета Грицая. (Ти, як вірний християнин, все ще гніваєшся на нього, а то недобре). Їдеш в Польщу. То добре і я не сподівався інакшого; та памятай, герою, що Польща — се край, де над добрими Українцями знущається лях, а де знова не-добрих Українців самі таки Українці убивають...

В котрий-же ти бік прихилишся, мій любий герою???

Почитатель великих людий.

РОЗВИТОК ВОЗДУХОПЛАВСТВА.

Фахівці, що займаються спеціяльно воздухоплавством пророкують, що в найближчій будуччині воно досягне нечуваного розвою. Автомобіль не є вже в стані сьогодня виповнити як слід всіх вимог комунікації. В Німеччині мають намір в біжучому вже році завести стале получення літаками Берлін—Пекін. Їзда сьогодня тріває кораблем 6 тижнів, а залізницею 17 днів, літаком, як би летіли тільки днем, тривалаби пять днів, а коли летіти днем і ніччу, то тільки три дні. Англія орґанізує рух літаками через Каїро до Баґдаду й Індії; Франція вже удержує лінію Париж—Прага—Білгород—Букарешт—Константинопіль і хоче ще продовжити свої лінії до Марока та Тунісу.

В Америці лучать початкові літаки міста Ню Йорку, Шикаго та Сан Франціско, пролітають днем і ніччу незвичайно скоро оцей простір, більший як 4,000 кільометрів, так, що листи, переслані літаками, доходять два, а то й три дні скорше, як вислані звичайною почтою.

Дуже характеристичним для теперішнього розвитку воздухоплавства є будова великанських літаків. На Дорнієровій верфті викінчують тепер новий тип літака, Дорнієр-Супер-Валь, літак великан, в якому поміститься 20 людей, що при найбільш можливій певности зможе пролітати великі надморські простори. Румплєр хоче збудувати великанського літака, якого машини працювалиби силою 10,000 коней, а Бреґе плянує будову 55-тонового літака (55.000 кґ.), в якого крилах булиб вбудовані мешкальні кабіни, що мігби без перестанку пролітати 4,000 кільометрів, мігби отже летіти з Европи до Америки понад Атлянтійським океаном.

Та цікаво є й те, що до сьогодня вдалося вже осягнути в воздухоплавстві, чи ті досягнення дійсно дають змогу ворожити возухоплавству таку світлу будуччину. Що до самих моторів, то на початку розвитку воздухоплавства припадало тягару мотору на одну кінську силу 3.5 кільоґрама. Це власне було великою перешкодою для будови великих літаків, бо чим більший був літак, тим сильніщий мусів бути мотор, але тим і тяжчий він був, так що властиво мала потіха з того була. Та вже з початком війни вдалося ужити до будови моторів легких металів і так уліпшено самі мотори, що на одну кінську силу припадало тільки 2 кґ., а сьогодня вже навіть тільки 1.35 кільоґрама, а завдяки новим сполукам металів, які тепер винайдено, вдасться зменшити тягар аж на один кільоґрам на одну кінську силу.

Мотори, яких довгий час уживали при літаках, мали силу коло 200 коней, пізніше 350, а сьогодня вживається при літаках моторів о силі 500—650 коней. Як повідомляє Румплєр, вже в найближчому часі вживається до літаків моторів о силі 1,000 коней. Що до запотребовання палива, то мотори літаків зуживають тепер 280—300 ґрамів бензини і 15—20 ґрамів оливи до смаровання на одну кінську силу і на одну годину. Але коли буде вжито нових сполук бензини, то при теперішних уліпшених моторах літак буде зуживати ще менше бензини, вже тільки коло 200 ґрамів. Завдяки цьому літак буде брати з собою менше бензини, зглядно буде міг довше удержатися в воздусі і дальше летіти, а з другої сторони і кошти подорожі літаком будуть менші.

МІТИНҐИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

РОЧЕСТЕР, Н. Й. Тов. Вільних Козаків, від. 316, повідомляє своїх членів, що місячні збори відбудуться в четвер, дня 10. лютого, о годині 8-ій вечером. Обовязком кождого члена прийти раз в місяць на збори, та щоб заплатити бодай за себе розмет. Члени, котрі ще не зложили по доляру на Сиротинець і до Центрального Комітету за минувший рік, зволять сего місяця при розметі заплатити. Члени, котрі ще не записали своїх дітий до У. Н. Союза, хай сего місяця впишуть. — В. Гурянський.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

В. Львівський.

ЗАБУТА КАЗКА.

І так перший вістовий у штабі Н. корпусу У. Г. А. — кіннотчик Шишка збожеволів. Після четвертої атаки поворотного тифу — він стерявся тямки. У його — першого шаржиста на підчортківських полях, бравого вояки, грізного переслідника ворога під Жмеренкою і під Бердичевом і генген на сході уже під Київом самим — у нього затьмарився ум!

Два з половиною місяців лежаяв він— Шишка на крижанохолодній домівці зруйнованої ґімназії у містечку Н. і смерть в одно сиділа при розжареному лобі його, пючи тямку з нього, сама не видна — зарившися у прогнилу, стеребленну, вонючу солому.

Та надто сильним був Шишка, щоб смерть тифу могла його одоліти. Єдино тямку усю виссала у нього, кинувши здеревілим — стрілецький мозок.

А Шишка, позбувшися уїдливого гостя — однієї днини, підвівшися з барлоґа, потяг на давню свою квартиру.

Ніхто не стримував його, не розпитував, ніхто не здержував — бо доволі було суетні з цими, від яких смерть ніяк не відступала.

А Шишка, лишився серед нехарі, стонів, конання свою тямку та мову, потяг під старосвітський, жидівський заїзд, де не подавно ще — у предовгому тьмавому підсінню туго унятими за товсті кільця стояло три десятка прегарних, баских, чистокровних верхівців штабу!

Та...

Однаковий кінець був всім їм!

Цілій стотисячній армії людей!

Стрільцям!

І їхнім вірним коням!

Бо однакова їхня доля була...

Збившись у купку, трясучися від стужі, похнюпившися, стояло пятеро розпливих кістяків.

А решта?...

Довго розглядав ці примари збожеволілий кіннотчик. Та не дивувався уже нічому.

Він уважно розглядівши усі шкапи на різно — зблизився у сам куток, забитий усяким негодящим дрантям і там знайшов — за чим прийшов.

Пізнав її — прегарну колись клячу з білою звіздою на чолі! Вона одна її мала! Стояла тепер —. звісивши лоба, ціла у ранах, а сльози капали в одно на її ніздра.

І підійшов до неї Шишка і огорнувши проточену пархами шию, притис свою голову до ран її ропливих, а кінь похитував в одно лобом і шевелючи відсталою, спідньою губою — розказував панові про щось там.

Довго розказував конаючий кінь — божевільному свому панові.

А Шишка слухав німої мови, пестив і милував друга, як не раз робив він це у красший час!

І плакала шкапа!

Кап... кап...! Капали сльози мутнії!

Ні слова не промовив божевільний — та вони — він стеряний і вона конаюча — на причуд гарно розуміли себе!

Вони розуміли, що немає чого довше оттут ловити гав!

Нікому вже не придатні вони!

Доконали свойого, сповнили своє завдання, — спокійно могли відійти. Бо що кому з божевільного кіннотчика і паршивої його шкапи?

І плакала шкапа!...

А коли настав ранок, тоді пішли обоє в євіт! Кинули вмерших, лишили конаючих, сами подалися натомісць — вперед перед себе, у далеку, непроглядну пустир безмежних піль, засипаних снігом.

І потяглись!

Пішли — передом кіннотчик, копирсаючись у глибочезних засипах, а за ним його кінь, що не раз вже привик слідкувати за своїм паном, коли до краю притомлений верхівець приставав і потикався. Упав, ідучи передом, присвистуючи звав свого друга, бо надто довгий був шлях перед ними, щоб одпочити...

Копною, пільною доріжкою тюпали вони, а вихор приспівував їм!

І нікого більш не було з ними!

Лиш він — божевільний кіннотчик і кінь його проточений цілий!

І був ще... холодний, північний вітер!

І більш нікого!

А — а — а!

Співав вітер пісень!...

Пізним вечером вже добилися до самітної, напів-зруйнованої економської клуні — ген за селом уже!

І фіолети ночі протяглись по степу і скрипів сніг під їхніми стопами. Коли дійшли до нужденного захисту перед марами ночі, зайшли у темне нутро клуні і... знайшли, чого шукали!

І добре їм було!

І було їм добре з теребухами давньої, дуже давньої соломи!

І добре було їм з вітром, що диковинно гнався щілинками.

І з цею пліснявістю. І холоднечою. І з тою тишою.

Добре було їм!

Самими уже були! Покинутими, забутими!

А був дня цього Свят-Вечір! І люде по тихих, мирних селищах сідали уже за білі столи, кидали кутею на повалу та зітхаючи колядували. Пісень співали Богові, що народився!

Просили, щоб добрий Бог захистив їх від цеї загибелі, що навістила Україну від одного кінця по другий!

Але кіннотчик Шишка не відав цього! Він не знав, що цього вечора народився Бог! Бо нікому не було божевільному про це розказати.

І сидів спокійно Шишка, зашившися глибоко в солому, а хорий кінь, жмакаючи просушену часом солому, що раз дотулював щокою рамени пана.

„Добре мені при тобі" — казала його щока!

Та пан не одвічав!

Забув говорити!

Сидів безрушно — доки не заставило його прислухатися якесь шамотання за стінкою клуні! Щось там на дворі бігало в одно, щось суетилося, швирало в замерзлому як скло снігу.

І скавуліло!

Кінь занепокоївся, підсунувся ближче до пана і тремтів усім тілом.

Тоді кіннотчик підвівся, притулив око до щілинки у стіні і почав розглядати, що коїться на зовні, на полі.

Побачив!

Здоровезні собаки щось торсали на землі, тягаючи нагнутими лобами і рвали з роздряпаної ямки!

Шишка у перве по хоробі, зморщив чоло і про щось довго, дуже довго, з мукою думав.

Але як почув знадвору пляскання язиками, придавлений харкіт задоволення — поволі повернувся і вийшов з шопи. Заложивши по звичці руки за спину, він зблизився до собак, що встромивши лоби у ямку — сіпаючи щось там, не помічали пришельця.

На два кроки зблизився Шишка до них і враз пізнав.

Не собаки були це!

Два здоровезні вовки стояли напроти нього!

Та Шишка не завернув!

А вовки зачувши людину, коротко, уривчасто гаркнули і підскочивши, повернулися до чоловіка і білі кли блестіли синяво до місяця!

Стояли непорушно!

Чоловік!

І двох вовків!

Пильно розглядали себе! Божевільний кіннотчик і чотири, кровю набіглі, сліпи розюшених звірят! У них наїжилася на карку шерсть і випружилися тілища та розставилися широко передні лапи, подавшись цілим тілищем до скоку.

Та ніхто не рушився з місця!

Лиш вовчурі поволі, непостережно присідали на задні ноги!

Тоді Шишка коротким рухом добув зза пояса здоровий нагай з тугої, як залізо шкури, з шістьома оловяними кульками на кінці! Розмахнувся з усієї сили і шуснув нагаєм по передніх лапищах ближчого!

Вовк з болю завив, підскочив і гепнув передом, зарившись лобом у твердий сніг. До щенту проломані були у нього ноги. Як перерізані, зломались костомахи!

У-у-у! Вив вовк!

Тоді прийшла черга на другого!

З уривчастим виттям плигнуло розюшене звіря на Шишку.

Це був старий вже вовк і мав свою вироблену тактику — кидатися на ворога з цілого розгону і вагою свого тілища, збивши неприятеля з ніг — коротко розправитися з ним!

Ніколи великий, рудий вовк не заводився у свому способові.

В пору відскочив Шишка! Він гримнув бичівном по твердому, як сталь, тімени і в цейже мент сціпив у божевільному утиску своїх дужих лап — гортанку, стеряного неудачею скоку, вовка.

Та надто сильним був вовк, щоб піддатися!

Він, повертаючи своїм здоровезним хребтом на усі сторони, заставив кіннотчика крутитися враз з ним. І так їх двоє завертілось у диковинному танку безоглядної смерти одного з них. І кіннотчик, розуміючи це своєю підсвідомістю хорої душевно людини, натискав з усієї сили на гортанку ворога, а він викрутивши лоба зарив своїми клами у мязи передрамени чоловіка і риючись у мясі, намагався вирватися з божевільних обіймів.

Та Шишка не давався.

Чим глибше всаджувалися кли вовка — тим кріпше затискалася його гортанка!

Не було пощади! Хтось з них мусів згинути!...

...Був стращенно втомлений і з вичерпання мусів присісти на збитий, змішаний, стоптаний на груду сніг!

Два руді тілища валялися, забризкані кровю — недалеко від нього, а він змучений до нікуди, більш голосно видихувався.

Та коли його віддих став спокійнішим, тоді його зір поповз через хребти вовчих тілищ ген — до ямки, розритої собачею.

Було надто тьмаво, щоби Шишка міг доглядіти нутро розритого! Він таки сидячи, підсунувся до діри і нагнувшися сягнув рукою туди.

І тоді — опарений він кинувся до промерзлої груди землі! Швиряв нею безладно, розпорпував скаліченими у борні з вовками руками, розкидаючи кругом груду...

Побачив — стрілець лежав там!

Розідране вовками нутро, віджені руки — лежав під тонким шаром землі, бо не було кому гаразд похоронити його!

Дізнався і зрозумів усе божевільний!

І він, підвівшися з землі, повернув — зчорніле, знищене покривлене лице до місяця і... дико, відразливо, проникливо засміявся.

А-а-а-в!

Як звірина вив!

А з недалекого села лунала уже перша коляда! Линула по безмірно гладкій тафлі ледяного снігу і звеніла о кожний хрусталь, о кожну грудку його!

...Глянь оком щирим — о, [Божий Сину!

На на-а-шу землю, на-а Ук- [раї-їну!..

А-а-в! — ревів божевільний.

ГАРКАВЕНКО ЗНОВА В БОСТОНІ.

Слідуюча борба в Бостон Ґренд Опера Гавз відбудеться в четвер, 10. лютого. Гаркавенко буде боротися проти Чарлса Котлера, бувшого шампіона Америки. Кромі него будуть боротися ще 3 инші пари. Прикоди всі подивитися на великого українського силача.

ДО НАШИХ ПОКУПЦІВ.

Отсим повідомляємо наших Шан. Покупців, що книжок за посліплатою (C. O. D.) з засади нікому не висилаємо.

Книжок на кредит також не висилаємо.

На такі листи, в котрих є замовлення на якісь книжки, а нема долучених рівночасно гроший (або віродостойних чеків чи моні-ордерів) за замовлені книжки, відповідати не будемо.

Всякі книгарняні замовлення полагоджуємо лише за попереднім надісланням належитости.

Книгарня „Свободи".

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Звіт з річних Зборів Союза Українок в Америці.

Річні збори Союза Українок в Америці відбулися дня 28 січня ц. р., в салі Народного Дому 217 іст 6 вулиця в Ню Йорку.

На збори явилися всі члени і делеґатки СУА, кромі делеґаток тов. Ольги Бесарабової в Нюарк, Н. Дж., котрі вислали відповідне письмо.

Збори отворила голова СУА п. Ю. Яремова. По справозданню старого уряду і переведенню контрольної комісії прийшло до вибору нового уряду на рік 1927. Збори одноголосно зложили заяву довіря старому урядови і заявили бажаннє, щоб сей самий уряд вів свою хосенну роботу і на сей рік.

Уряд Союза Українок в Америці такий: Юлія Яремова, голова; Стефанія Абрамовська, заст. голови; Марія Гапанович, касієрка; Олена Лотоцька, секретарка; Марія Марусевич, Марія Ленчук, Маґдалина Слободян, контрольна комісія.

Рішено змінити річну вкладку на 5 долярів від товариства а на 2 доляри від поодиноких членкинь.

Проект спровадження делеґатки з краю для обїздки в цілях організації Українок в Америці принято одноголосно.

Проект висилки двох Українок роджених в Америці і покінчивших High School на тримісячні вакації на Україну відложено до слідуючих зборів.

Видання історії України по англійськи для наших шкіл як також для публичних бібліотек і шкіл американських відложено на пізнійше.

Рішено збирати на Рідну Школу і инші українські цілі. Рішено занятися уладженнєм товариських сходин, концертів і балів, як також кількох відчитів на ріжні теми.

Справа конгресу Союза Українок в Америці була рішена на конець обїздки української делеґатки з краю по Америці.

В справі делеґатки С. У. А. віднісся вже до старого краю і коли польський уряд не перешкодить. сподіємось, що делеґатка буде в Америці вже з початком вересня с. р.

Просимо Українок в Америці слідити пильно за ходом праці С. У. А. в часописях. Крайна пора взятися до діла серіозно і переводити організацію українського жіноцтва в кождій місцевости в Америці. Вступайте громадно в члени Союза Українок в Америці. Де нема иншого жіночого товариства або сестрицтва, засновуйте Відділи Союза Українок в Америці. Не ждім, аж делеґатка приїде і зробить се для нас, а підготуймо їй хоч в части дорогу і улекшім тяжку працю, яка безперечно жде її у сім покинутім широкім краю. Ми це раз кличемо: Українки в Америці! Організуйтеся, вступайте в члени Союза Українок в Америці!

Юлія Яремова, голова.

ФРЕКВІЛ, ПА.

Велике народне віче.

День 30 січня був великим днем для нашої місцевости і цілої околиці. Ото в той день відбулося в нас народне віче, якого тут наш нарід не видав від десяток літ. Хоч ранок був слотний, хоч мрака залягла пенсильвенійські гори і закрила наші майни, то коли наближалася година, коли треба було відчинити віче, розійшлися хмари, а сонце ясне обняло своїм проміннєм наші гори і всіх тих, що спішили на те небуває в нас народне свято. Бо таким святом треба вважати наше віче.

Простора галя місцевого кінотеатру була битком набита народом, який зійшовся з ріжних сторін: Прийшли люде ріжних переконань, були і браття з Підкарпатської України. Одні прийшли послухати, а многі з задною думкою розбити це віче, яке не подобалося всім тим, які не навидять слово „Україна", які не бажають собі визволення, яким не треба віча, а які раді би, щоби наш нарід ходив далі в темноті.

Та з сияючим лицем входили всі ті, що ждали цего віча як спасення. Ждали члени У. Н. Союза і другі щирі Українці.

На початку віча вийшов на естраду мейор міста Джордж Мілер і поздоровив присутних і візвав до спокою.

Віче відчинив від імени комітету, який займався підготованнєм віча, гром. В. Загибайло. Він підніс, що й наша околиця не може вже довше оставати позаду других та що й в нас мусить вже раз заговорити наше серце та послухати того, що діється на нашій землі, звідки походять наші батьки.

На предсідателя віча вибрано гром. Андрія Пуку, а на секретарів: Тимка Цебринського і Трофима Тренича.

Перший бесідник д-р Л. Мишуга переповів важнійші події з історії нашої визвольної боротьби. З огляду на те, що в наших околицях нарід побаламучений, що тут ще сильне москвофільство, бесідник пояснив, звідки взялася назва: Україна та вияснив, що це значить боротьба за Одну Соборну Українську Державу, яка обнимала би й наших братів з Підкарпатської України і з Буковини, і з над Дону, Кубані і Підкавказзя.

Бесідник представив положеннє на Великій Україні та вияснив ті поступки, яких там наш нарід діпняв мимо московського утиску. Він переповів далі відносини, серед яких живе наш нарід під Польщею, змальовуючи польські знущання та виказуючи ту надлюдську силу, яку добуває з себе український нарід, щоби охоронити себе перед загладою.

Бесідник виказав, що Польща ломиться на всіх фронтах, що всі її зусилля завели і вона не годна поконати нашого народу. В розпуці взялася вона тепер останнього средства. Хоче захопити в свої руки українську церкву і при помочи епископів і духовенства розбити наш нарід, а в той спосіб легше його поневолити. Польща хоче нас загнати до церкви, щоби ми сварилися за целібат і календар, а забули на боротьбу з Польщею. Польща хоче латинізацією грецького обряду зробити розкол в церкві, а через церкву і в самім народі. Ось через те мусимо всі боротися тепер ще й з польськими впливами в нашій церкві. Через те мусимо виступати проти всіх тих епископів, які даються водити за ніс Польщі, які служать її інтересам а не інтересам українського народу. Українська церква, католицька чи православна чи яка друга не може бути знаряддєм Польщі, вона мусить допомагати визволенню нашого народа, а не його поневоленню.

Другий бесідник гром. О. Лаврів з Сент Клер обговорював справу просвіти і виказував, що все лихо між нашим народом коїться головно через темноту. Тепер, коли перестали гриміти гармати, повинні ми поконувати ворогів просвітою, тому справа школи повинна бути в нас на першім місці, бо в школі будучність нашого народа.

Гром. Н. Бусько з Підкарпатської України говорив про Підкарпатських Українців та про роздор, який панує між нами. З його мови було видно, яке велике баламуцтво панує серед Підкарпатських Українців, як їх мадярони священики відтягнули від цілости нашого народа, бо й сам бесідник не вияснив в нашій визвольній боротьбі.

Викроплений недавно тому батюшка Василь Строєн виясняв присутним, що тут Америка, а американська конституція наказує будувати тут Америку, а не Україну. Бесідник одначе не міг докінчити своєї бесіди, яку присутні окликами перивали, бо її не розуміли і не знали, до чого бесідник говорить.

Др. Мишуга, вислухавши тих бесід, забрав ще раз слово і виказав, що це значить, коли громади занедбані, коли в них нема ніяких віч, ні народних свят. Там треба ще виясновати такі справи як Україна. Бесідник вияснив, що це значить бути правдивим Американином і мати добре серце для Америки і свого рідного краю. Він підніс, що благородне серце Американців збудувало вільну Ірляндію, воно годувало босих і голодних Вірмен, воно дає поміч голодним на Далекім і Близькім Сході, воно може допомагати й голодним і обдертим нашим інвалідам і сиротам. Тільки ті, що не розуміють американського духа, можуть плести такі нісенітниці, що американська конституція заказує тут в Америці займатися нещасною долею других країв і народів.

До звеличання віча причинився в дуже великій мірі Український Хор з Сент Клер зі своїм учителем О. Лавровом. Хор цей, дуже добре вишколений, відспівав цілу вязанку українських пісень, які припали публиці надзвичайно до вподоби. Належиться правдива подяка цему хорови і його диригентови за те, що прибули на це віче, чим дали доказ, що вони вірні сини нашого народа та що їм дорога кожда справа, яка задумана для добра нашого народа.

Предсідатель віча подякував участникам і бесідникам за участь у вічу, яке закінчилося відспіванием національного гимну: Ще не вмерла Україна.

При кінці посипалися оклики з публики, чому це на тім вічу браке місцевого пароха, який живе з українського народа і який перший повинен бути на того рода зборах і вічах.

Люди розійшлися задоволені і неодному прояснилися ті справи, про які він чув, а яких не розумів. А таких віч в наших сторонах треба, бо богато тут людей, що не вміють ні читати ні писати і переконати їх можна тільки живим словом.

Т. Цебринський,
Т. Тренич, секретарі віча.

ДІТРОЙТ, МИШ.

Українські жінки організують товариство „Допомоги Бідним".

Заходом пань Шереметі і Шестопалко з західної сторони міста та пані Чайковської з Гемтрамк організується жіноче товариство, цілью якого буде допомога бідним.

Се чисто гуманітарне товариство буде заниматися несеннєм помочи виключно бідним українським родинам міста Дітройт і його передмість.

Як знаємо, що рік річно дітройські Українці як і другі народи дають частку свого тяжко запрацьованого гроша на т. з. „Community Fund". Сі величезні суми гроша, які щорічно збирається, в першій мірі призначені для потребуючих бідних горожан міста Дітройт.

Всі другі народности користають з сего, лишень ми Українці ні, — тому, що ми не зорганізовані у відповідне товариство, яке б за сим упоминалося.

Тому то честь і признаннє сим трьом висше вимінениим женщинам ініціяторкам за те, що взялися до зорганізовання такого товариства, яке другі народи вже давно мають та що буде старатися дістати якусь грошеву допомогу в разі потреби для бідних потребуючих українських родин міста Дітройт. Кожда свідома Українка повинна вписатися до сего товариства.

Жінки з західної сторони міста можуть записатися у пані Шереметі ч. д. 6828 St. John St., близько Michigan Ave., а ті, що мешкають в Гемтрамк, у пані Чайковської ч. д. 2478 Goodson St., близько Jos. Campau. Українські жінки, покажіть жіноцтву других народностей, що й Ви розумієте свої горожанські права та привілеї.

Коли впишеться поважне число членів, тоді вибереться уряд.

І. К—ий.

АСТОРІЯ, Л. АЙ. Н. Й.

Інтенсивна праця в громаді.

В нашій невеличкій громаді Асторія повіяло красшим духом. В порівнанню з минулими роками ріжниця велика. Хоч повільно, але постійно щезає байдужність серед наших людей, а зростає заінтересовання в справах громадських та охота до активної праці та жертвенности.

Удержання власними силами місцевої діточої школи, щирі бажання мати свою церкву, заснования горожанського клюбу, читальні і бібліотеки, поміч братям в старім краю, отсе покищо найголовнійші справи, якими займається наша громада. Коротко кажучи, праця на ріжних ділянках народнього життя в нашій місцевости зарисовується на ширшу скалю і є надія на певний успіх, беручи під увагу зростаючу свідомість нашого громадянства і його змагання до поставлення асторійської громади на рівні з другими.

Дуже відрадний прояв серед наших громадян є саме, велика пошана і довіря до вибраного свого проводу, який чуючи за собою поперття загалу, з охотою і запалом виконує наложені на него обовязки.

Що до сьогорічної коляди, то випала вона майже в троє більшою як минулого року, бо дає матеріяльну підмогу місцевій українській школі в сумі 158 дол і 50 ц., а Рідній Школі в Галичині 22 доляри, які вислано до краю через наше Обєднаннє.

При нагоді згадаємо коротко про шкільний св. Николаївський вечерок який відбувся 19 м. м. Оставив він по собі дуже гарні спомини у всіх, хто мав нагоду бути на сім вечерку.

Пописові виступи наших школярів, під умілим проводом учителя п. Онуфрика, як в співі так і деклямаціях зробили на присутних миле враження. В очах родичів видніли сльози радости.

Про значіння своєї школи говорив гр. П. Задорецький. По кількох щирих словах до розуму і серця, посипались жертви на свою школу в сумі 63 і 30 ц.

І чиж се не свідчить, що наші громадяне вже зрозуміли значіннє своїх завдань?

Громадянин.

ЧОМУ ДАНСЬКІ СЕЛЯНЕ ЖИВУТЬ У ДОСТАТКАХ?

Данія — це маленька держава. Не більше розміром колишньої Волині в цілому. Земля в ній, порівнюючи з нашою, лиха і мало придатна до хліборобства, але одначе данські селяне не бідують так, як бідує наше селянство, і не їдуть за море шукати щастя, а на своїй лихій землі, завдяки обєднанню в кооперативні спілки, живуть у достатках і задоволенні.

Відомо вже, що ні в одній державі не розвинена так широко в сільському господарстві кооперація, як в Данії.

До 90 проц. продуктів молочного господарства і до 70 проц. яєць переходить на ринок збуту через кооперативи.

Розвиток данської кооперації головним чином зобовязаний повстанню селянських високих шкіл. Ці селянські університети дали для данського селянина віру у самого себе, піднесли розвиток його розуму і навчили його, як поступати в боротьбі за існування.

Селянські університети в Данії повстали завдяки найславнішому з данських народніх діячів — Миколі-Фрідріх Северин Ґрундтвіґу.

Він зрів, що його маленький нарід, ідучи шляхом самоосвіти. може широко розвинути свої сили для боротьби за краще життя і людський добробут.

Першу школу по думці Ґрундтвіґа заснував селянин Християн Кольд. До цієї школи сходилося десятків зо два селян з околичних сіл. Школа була бідна — як селяне. Кольд умів вчити і підбадьорувати до діяльности молодих людей, але недостаток грошевих засобів примусив його школу зачинити.

Одначе перша невдача не зупинила данських селян.

З надзвичайним розмахом розвинулися селянські університети після війни з Німеччиною в 1864 р., коли Німеччина загарбала у Данців майже третину їх держави. Зпочатку населення охопив одчай і пригноблення. Воно опало на енергії, як хорий після великої горячки, але згодом очуняло. Сильні одиниці знов взялися за працю. Під їх проводом пішли і селяне. На своїх полях почали розводити ліс, осушувати болота і переміновати їх на урожайні поля і це все почали робити, немов для того, щоби серед себе самих знайти те, що загубили у війні.

З того саме часу починається горячкове творення селянських університетів по думці Ґрундтвіґа.

Вже в 1912 році було в Данії 76 селянських народних університетів, в яких побирало освіту 3,487 мущин і 3,023 жінок віком від 25—30 років.

В данських селянських університетах завжди учні живуть при школі разом. По неділях при університетах влаштовуються бесіди, на які ректор запрошує околичних селян. Кожна бесіда починається і кінчається піснями. За навчання, помешкання і утримання платять самі селяне — річно біля 14 долярів.

Ці селянські вищі школи розвинули і втілили в данського селянина любов до землі, любов до культурної господарки на своїй землі. За короткий час розвинулося в Данії молочне господарство, а 50 років тому посів збіжжа перестав вже бути для данського селянина платним і вони перейшли на годівлю і убій свиней; для цього завели кооперативні молочарні, різні і т. д.

Завдяки впливам селянських університетів Ґрундтвіґа не тільки покращав добробут селянства. Школи взагалі оживили селянство. В кождому селі побудовано окремі народні доми, де селяне влаштовують народні свята, збираються тут, щоб послухати відчитів запрошених лекторів. В них відбуваються сільсько-господарські зібрання, на яких обміркоується спільно з агрономами, як обробляти поля, як розводити сади і як краще годувати худобу, як розводити дріб, пасіки та як пристосовувати ріжні нові винаходи в хліборобстві.

В кождому селі є бібліотека. Громада щорічно призначує на поповнення бібліотеки відповідну суму грошей.

Селянські школи не викликають в данських селян відразу і втечі від землі і селянської праці. Їх вже переконало, що всяка праця варта пошановання, що праця селян є підставовим джерелом добробуту людства і що вони повинні гордитися тим, що є добрими хліборобами і господарями.

П. Павлюк.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ